

Ceist 1. (15 mharc)

Tá trí cheist le freagairt agus iad ar cómharc.

- **Tuiscint:** $4 \text{ mharc } (2 + 2) \times 3 = 12 \text{ mharc.}$

Buntuiscint: (i), (ii) agus (iii) = $2 + 2 \times 3 =$ iomlán ($4 \times 3 = 12$ mharc)

Léirthuisicint: (i), (ii) agus (iii) = $2 + 2 \times 3 =$ iomlán ($4 \times 3 = 12$ mharc)

- **Tuiscint:** $(4 \times 3) +$ **Gaeilge 3 mharc** = 15 mharc.

A (Buntuiscint)

- (i) Luaigh **dhá** chúis a raibh ‘cuma bhuartha’ ar an bpríomhoide. (Alt 2)

Luaigh dhá cheann díobh seo a leanas:

(2 + 2 = 4 mharc)

- Tharla eachtra éigin sa scoil ag an deireadh seachtaine.
- Goideadh an pictiúr a bhí ar crochadh ar chúlballa halla na scoile le níos mó ná céad bliain.
- Bhí an príomhoide an-bhuartha gur goideadh ceann de na pictiúir ba luachmhaire ar domhan.

- (ii) Luaigh **dhá** rud a thug gach duine faoi deara nuair a d’iompaigh siad thart. (Alt 3)

Luaigh dhá cheann díobh seo a leanas:

(2 + 2 = 4 mharc)

- **Bhí marc dronuilleogach san áit a raibh an phéint ar dhath níos éadroime ná an chuid eile den bhalla.**
- **Bhí sé soiléir go mbíodh rud éigin ar crochadh ansin le tamall fada de bhlianta.**

- (iii) Bhí **dhá** thuairim ann maidir le scéal an phríomhoide.

Breac síos an **dá** thuairim sin. (Alt 6)

Luaigh dhá cheann díobh seo a leanas:

(2 + 2 = 4 mharc)

- **Nuair a bhris an scéal an tráthnóna sin, cheap idir mhúinteoirí, dhaltaí agus thuismitheoirí go raibh an príomhoide ag déanamh cnocáin de chnapán.**
- **Bhí sé soiléir do gach duine nach raibh sa phictiúr a bhí ar crochadh i halla na scoile ach cóip amaitéarach den phictiúr cáiliúil, *An Mona Lisa*?**
- Seans gur chóip bhréagach de a thug Perugia ar ais!
- Seans go raibh *An Mona Lisa* ceart ar crochadh i halla Scoil an Chnoic ó shin i leith, gan fhios don saol!

B (Léirthuisicint Ghinearálta)

- (i) ‘*Fear crua a bhí sa phríomhoide.*’

An léiríonn an príomhoide na tréithe sin sa sliocht seo? Is leor dhá phointe eolais a lua.

Luaigh dhá cheann díobh seo a leanas:

(2 + 2 = 4 mharc)

Léiríonn an príomhoide gur fear crua a bhí ann:

- **Mar chloisfeá biorán ag titim.**
- **Mar chuir sé deireadh le himeachtaí i ndiaidh am scoile.**
- Mar d’iarr sé ar na scoláirí, dul caol díreach abhaile i ndiaidh am scoile gach lá as sin amach.
- Mar d’ordaigh sé dóibh dul chuig a seomraí ranga.
- Mar dúirt sé go raibh oideachas le cur orthu.
- Nuair a chuir múinteoir ceist air faoi bhriseadh isteach, labhair sé go grod.
- Bhí fearg ina ghlór.
- Bhog sé go mífhoighneach ó chos go cos.

Nó

Ní raibh an príomhoide ina fhear cruai. Tá a lán fianaise sa sliocht.

- **Mar sheas an príomhoide, an tUasal Mac an tSionnaigh, ar an ardán, a cheann faoi agus gan hóm ná hám as ar feadh i bhfad.**
- **Mar bhí cuma bhuartha air.**
- Mar thosaigh sé ag féachaint ó thaobh go taobh.
- Mar bhí an chuma ar an bpríomhoide faoin am seo gur mhaith leis imeacht de rith as an áit
- Mar d'fhan sé mar a raibh sé agus é fós ag féachaint ó thaobh go taobh.

(ii) Luaigh **dhá** phointe eolais a léiríonn an t-atmaisféar míchompordach a bhí sa halla scoile.

Luaigh dhá cheann díobh seo a leanas:

(2 + 2 = 4 mharc)

- **Sheas an príomhoide, an tUasal Mac an tSionnaigh, ar an ardán, a cheann faoi agus gan focal as ar feadh i bhfad.**
- **Fear cruai a bhí sa phríomhoide, ach an lá áirithe seo bhí cuma chráite air.**
- D'fhéach sé ó thaobh go taobh.
- Bhí na páistí agus na múinteoirí míshuaimhneach.
- Chloifeá biorán ag titim.
- Bhí monabhar cainte le cloisteáil i measc scoláirí agus múinteoirí na scoile.
- Bhí an chosúlacht ar an bpríomhoide faoin am seo gur mhaith leis rith as an áit.
- Bhí fearg le brath ina ghlór.
- Mar bhí sé ag bogadh go mífhoighneach ó chos go cos.
- Mar fágadh gach duine ina thost.
- Mar ní raibh sé soiléir cén fáth go raibh an cás chomh dáiríre.

(iii) An dóigh leat go bhfuil críoch an scéil anseo sásúil? Is leor **dhá** chúis a lua i do fhreagra.

Luaigh dhá cheann díobh seo a leanas:

(2 + 2 = 4 mharc)

- Tá mar.....
- Tá mar.....

Nó

- Níl mar.....
- Níl mar.....

Nó

- Tá mar.....
- Níl mar.....

Ceist 2. Freagair **A** nó **B** anseo. Ní gá níos mó ná **leathleathanach** a scríobh.

(15 mharc)

A (i) agus B (i)

Teideal an tsaothair = 1 mharc

Ainm an údair = 1 mharc

A (ii) agus B (ii) **Ábhar:** 5 mharc; **Gaeilge:** 8 marc

A nó B: $1 + 1 + 5 + 8 = 15$ mharc

A

- (i) Ainmnigh gearrscéal Gaeilge nó úrscéal Gaeilge nó dráma Gaeilge (a ndearna tú staidéar air le linn do chúrsa) a bhfuil an cineál céanna *ábhair* i gceist ann is atá sa sliocht i **gCeist 1**.

Ní mór teideal an tsaothair sin, mar aon le hainm an údair, a scríobh síos go soiléir.

- (ii) Tabhair cuntas **gairid** ar a bhfuil sa saothar sin faoin gcineál sin *ábhair*.

nó

Déan comparáid **ghairid** idir a bhfuil sa sliocht i **gCeist 1** faoin *ábhar* úd agus a bhfuil faoin *ábhar* céanna sa saothar atá ainmnithe agat.

B

- (i) Maidir le do rogha **ceann amháin** de na *hábhair* seo a leanas, ainmnigh gearrscéal Gaeilge nó úrscéal Gaeilge nó dráma Gaeilge (a ndearna tú staidéar air le linn do chúrsa) a bhfuil *an t-ábhar* sin i gceist ann.

Ní mór teideal an tsaothair sin, mar aon le hainm an údair, a scríobh síos go soiléir.

(a) Cúrsaí Spóirt

(b) An Dúlra

(c) Saol na Scoile

(d) An Saol faoin Tuath

(e) Saol na Cathrach

(f) Taisteal

- (ii) Tabhair cuntas **gairid** ar a bhfuil sa saothar sin faoin *ábhar* atá roghnaithe agat.

Nóta: I gcás **A** nó **B** thuas, tá cead agat dráma Gaeilge a ainmniú ar ghlac tú páirt ann le linn do chúrsa.

Ceist 3. (15 mharc)

Léigh an dá dhán thíos agus freagair **trí cinn** de na ceisteanna a ghabhann leo.
 Ní mór **ceist amháin** a roghnú as **A** agus **ceist amháin** a roghnú as **B**.
 Is féidir an **tríú ceist** a roghnú as **A nó** as **B**. Ní gá níos mó ná **leathanach** a scríobh.
Bíodh na freagraí i d'fhocail féin, chomh fada agus is féidir leat.

Tá trí cheist le freagairt agus iad ar cómharc.

- **Tuiscint:** 4 mharc (4 x 3) = 12 mharc.

Buntuiscint: (i) = 4 mharc
 (ii) agus (iii) = 2 + 2 x 2 = iomlán (4 x 2 = 8 marc)
 (i), (ii) agus (iii) = iomlán (12 mharc)

Léirithuiscint: (i) = 4 mharc
 (ii) agus (iii) = 2 + 2 x 2 = (8 mharc)
 (i), (ii) agus (iii) = iomlán (12 mharc)

- **Tuiscint:** (4 x 3) + **Gaeilge 3 mharc** = 15 mharc.

A (Buntuiscint)

(i) Mínigh i d'fhocail féin a bhfuil i gceist sna **línte 9 – 12** sa dán *Daonáireamh 1911*.

- **Labhair sin-seanmháthair an fhile Gaeilge.**
Brid Ní Dhuibhir ab ainm di. Bhí sí ina cónaí i nGleann Dá Locha.
Ní raibh an bhean bhocht ábalta léamh ná scríobh.
D'oibrigh sí ó mhaidin go hoíche. (4 mharc)

(ii) (a) Cén áit ar rug Púdailín an bua iontach leis? (*An Púdál Béal Dorais*)

Bhí bua iontach aige i gCrufts. (2 mharc)

(b) Luaigh gradam **amháin** a bronnadh ar Phúdailín. (*An Púdál Béal Dorais*)
 Luaigh ceann amháin díobh seo a leanas:

- **Bronnadh saoirse na cathrach air.** (2 mharc)
- Litir ghairdis ón bPáirc.

(iii) (a) Luaigh rud **amháin** a thóg Muiris Ó Gormáin atá luaite sa dán *Daonáireamh 1911*.
 Luaigh ceann amháin díobh seo a leanas:

- **Thóg sé séipéal.** (2 mharc)
- Thóg se ballaí cloch.

(b) Cén fáth a bhfuil Éireannaigh bródúil as bua Phúdailín? (*An Púdál Béal Dorais*)

- **Fuair sé an bua ar mhadraí móra an tsaoil.** (2 mharc)

B (Léirithuiscint)

(i) Tá *díomá* nó *brón* léirithe sa véarsa deireanach sa dá dhán. I gcás dáin **amháin**, déan cur síos i do fhocail féin ar an gcaoi a gcuireann an file an *díomá* nó an *brón* os ár gcomhair.
 Luaigh mothúchán amháin agus dean dean forbairt:

An Púdál Béal Dorais

- **Tá díomá ar an bhfile mar ní raibh saoirse ag an bpúdál.** (4 mharc)
- Ní raibh cead ag an bpúdál meascadh lena chompánaigh. (4 mharc)
- Ní raibh cead ag an bpúdál meascadh lena chairde (4 mharc)
- Ní raibh cead ag an bpúdál meascadh le maidríní na sráide. (4 mharc)
- Is créatúirín an madra. (4 mharc)

Daonáireamh 1911

- Tá díomá ar an bhfile mar ní raibh gairmeacha beatha ag na mná. (4 mharc)
- Bhí mná céile, iníonacha agus cailíní aimsire gan stádas, gan chéim, gan éirí in airde. (4 mharc)
- Bhí na mná ar an runga ab ísle den dréimire. (4 mharc)
- Ní raibh léamh ná scríobh ag an gcréatúirín. (4 mharc)
- Tá díomá ar an bhfile. Ba chainteoir Ghaeilge í a sin-seanmháthair agus bhí an ré sin thart. (4 mharc)
- Ní raibh a sin-seanmháthair ábalta léamh ná scríobh. (4 mharc)
- Bhí a sin-seanmháthair ag obair ó dhubh go dubh. (4 mharc)

- (ii) I gcás ceann **amháin** den dá dhán, déan cur síos ar an saghas duine é an file a chum an dán, dar leat. Is leor **dhá phointe** eolais a lua. (2 + 2 = 4 mharc)

An Púdal Béal Dorais

- Duine goilliúnach. Tá trua aige don phúdal. Tuigeann sé nach bhfuil saoirse ag an bpúdal.
- Duine le suim in ainmhithe. Tá trua aige don phúdal. Tuigeann sé nach bhfuil saoirse ag an bpúdal.
- Duine searbhasach. Tá sé ag magadh faoi úinéirí peataí. Tá a lán áibhéile sa dán. Is aoir é an dán seo.

Daonáireamh 1911

- Duine le suim sa chultúr. Tá díomá ar an bhfile. Ba chainteoir Ghaeilge í a sin-seanmháthair agus bhí an ré sin thart.
- Duine a bhfuil suim aici san óige. Caitheann an file roinnt ama ag caint lena gariníon. Téann sí siar sa stair.
- Duine a bhfuil suim aici sna seantraidisiúin. Luaigh sí saor cloiche. Ní raibh aon ghairm ag na mná.
- Duine a bhfuil comhbhá aici leis na mná. Ní raibh gairm bheatha ag na mná. Bhí siad ar an runga ab ísle den dréimire.

- (iii) Cé acu ceann den dá dhán is fearr a thaitin leat? Luaigh **dhá chúis** le do fhreagra. (2 + 2 = 4 mharc)

An Púdal Béal Dorais

- Thaitin an dán seo liom mar....
- Thaitin an dán seo liom mar....

Daonáireamh 1911

- Thaitin an dán seo liom mar....
- Thaitin an dán seo liom mar....

Ceist 4. Freagair **A** nó **B** anseo. (Ní gá níos mó ná **leathleathanach** a scríobh.)

(15 mharc)

A (i) agus B (i)

Teideal an dáin = 1 mharc

Ainm an fhile = 1 mharc

A (ii) agus B (ii)

- **Ábhar:** 5 mharc
- **Gaeilge:** 8 marc

A nó B : $1 + 1 + 5 + 8 = 15$ mharc.

A

- (i) Ainmnigh dán Gaeilge (a ndearna tú staidéar air le linn do chúrsa) a bhfuil an cineál céanna *ábhair* i gceist ann is atá i do rogha **ceann amháin** den dá dhán i g**Ceist 1** thuas.

Ní mór teideal an dáin sin, mar aon le hainm an fhile a chum, a scríobh síos go soiléir.

- (ii) Tabhair cuntas **gairid** ar a bhfuil faoin gcineál sin *ábhair* sa dán atá ainmnithe agat agus ar an gcaoi a gcuireann an file an t-ábhar sin os ár gcomhair.

nó

Déan comparáid **ghairid** idir a bhfuil faoin *ábhar* úd sa dán atá roghnaithe agat as **Ceist 1** agus a bhfuil faoin *ábhar* céanna sa dán atá ainmnithe agat.

A (i) agus (ii)

B

- (i) Ainmnigh dán Gaeilge (a ndearna tú staidéar air le linn do chúrsa) a bhfuil do rogha **ceann amháin** de *na saghsanna daoine* seo thíos i gceist ann.

Ní mór teideal an dáin, mar aon le hainm an fhile a chum, a scríobh síos go soiléir.

(a) Duine cáiliúil

(b) Duine áthasach

(c) Duine brónach

(d) Duine feargach

(e) Duine i ngrá

(f) Duine uaigneach

- (ii) Tabhair cuntas **gairid** ar a bhfuil sa dán sin faoin *saghas duine* atá roghnaithe agat agus ar an gcaoi a gcuireann an file *an saghas duine* sin os ár gcomhair.

Ceist 5. Freagair **A** nó **B** nó **C** anseo. (Ní gá níos mó ná **leathleathanach** a scríobh.)

Ceist 5

Tá **A**, **B** agus **C** ar cómharc.

- **Foirmlí:** 3 mharc
- **Ábhar:** 10 mharc
- **Gaeilge:** 17 marc

$$3+10 + 17 = 30 \text{ marc.}$$

Treoracha maidir le dáileadh marcanna:

1. **Na Foirmlí Ceiliúrtha:**

Seoladh:	1 mharc
Beannú:	1 mharc
Críoch:	1 mharc

2. Tabhair faoi deara go bhfuil cúig thasc le comhlíonadh i ngach cás. Léigh an litir ó thús deireadh agus breac síos P1, P2, P3, P4, P5 ar an litir féin ag freagairt do na tascanna éagsúla atá le comhlíonadh. Is mar seo a dhéantar an mharcáil ansin:

3.	Eolas	Gaeilge
Na cúig thasc comhlíonta	Marc as 10	Marc as 17
Ceithre thasc comhlíonta	Marc as 8	Marc as 14
Trí thasc comhlíonta	Marc as 6	Marc as 11
Dhá thasc comhlíonta	Marc as 4	Marc as 8
Tasc amháin comhlíonta	Marc as 2	Marc as 5

5. Litreacha neamhfhoirmeálata is ea **A** agus **B**. [Beannú; Críoch]

Litir fhoirmeálta is ea **C**. [Beannú; Críoch]

A

Ceapadh príomhoide nua i do scoil féin le déanaí. Scríobh **litir** chuig do chara ag insint dó/di faoi.

I do litir luaigh

- **dhá** phointe eolais faoin bpríomhoide nua
- **dhá** phointe eolais faoin bpríomhoide deireanach
- pointe **amháin** eile faoi ról an phríomhoide.

B

Tá tú ar do laethanta saoire i dtír iasachta. Scríobh **litir** chuig do chara ag insint dó/di faoin tír ina bhfuil tú.

I do litir luaigh

- **dhá** phointe eolais i dtaobh na tíre ina bhfuil tú
- **dhá** phointe eolais i dtaobh na rudaí atá déanta agat ó shroich tú an tír ina bhfuil tú
- pointe **amháin** eile faoi rud éigin nár thaitin leat faoin tír ina bhfuil tú.

C

Léigh tú alt i nuachtán faoin ábhar: ‘**Tá sé in am deireadh a chur leis an Teastas Sóisearach.**’ Scríobh **litir** chuig eagarthóir an nuachtáin i dtaobh an ailt sin.

I do litir luaigh

- **dhá** mhórpointe a bhí san alt ar an ábhar
- **dhá** thuairim eile uait féin ar an ábhar
- pointe **amháin** eile faoin alt.